

Työelämän tutkimuksen ja käytännön rajapinnalla – vuorovaikutuksia ja jännitteitä

Kolmen vuoden pesti Työelämän tutkimusyhdistys ry:n puheenjohtajana on ollut ikkuna kotimaisiin ja osin kansainvälisiinkin työelämän kysymyksiin, mutta myös yhdistyksen erityiseen toiminnan luonteeseen ja sen instituutio-naaliisiin suhteisiin. Pohdintoja taustoittaa myös yhdistyksen 15-vuotisen taipaleen kehityskulut. Työelämäaiheiset asiat koskettavat kaikkia, minkä vuoksi yhdistyksen toiminnan luonne on tieteellisen lisäksi laajemmin yhteiskunnallinen. Voimme olettaa, että toimintamme kiinnostaa varsin suurta joukkoa ihmisiä, sillä jokainen työntekijän roolissa ollut henkilö on työelämäasiantuntija omasta näkövinkkelistään. Tieteen ja yhteiskunnan rajalla toimiva yhdistys on pyrkinyt yhdistämään tasapainoisesti eri kiinnostuksen kohteet toiminnassaan, mutta jännitteitä ei ole välttytty.

Työelämän tutkimusyhdistys ry perustettiin vuonna 2002 Työpoliittisen yhdistyksen toiminnan jatkajaksi. Työpoliittinen yhdistys kokosi yhteen työpolitiikan hallintoa keskustelemaan ajankohtaisista työmarkkinoita koskevista aiheista. Nimenmuutoksen myötä uudistettiin yhdistyksen profiilia tutkimuksellisemmaksi. Tutkimuksellisuus tarkoitti työelämän tutkijoiden kokoamista yhdistykseen ja tieteelliset kriteerit täyttävän lehden julkaisemisesta. Työelämän tutkimus -lehti oli jo ilmestynyt Työpoliittisen yhdistyksen aikana harvakseltaan, mutta jatkoi toimintaansa vertaisarviointiin perustuvana julkaisuna.

Kun Työpoliittisen yhdistyksen painopiste oli työmarkkina-tematiikassa, Työelämän tutkimusyhdistyksen kiinnostuksen kohteena ovat olleet laajemmin työelämän erilaiset il-

miöt ja kysymyksenasettelut. Yhdistyksen perustamisen aikoihin työelämän kehittäminen nousi kiinnostuksen kohteeksi ja moni aktiivisesti yhdistyksessä toiminut oli tähän teemaan osallinen jossain roolissa. Tuolta ajankajalta peräisin oleva suuntaus näkyy yhä yhdistyksen toiminnassa, vaikkakin aihepiiriltään päivittyneenä yhteiskunnan, työelämän ja tutkimusrahoituksen muutosten myötä. Yhdistyksen lava on ollut erityisesti avoin ajankohtaisten teemojen esittelylle ja debatoinnille: esimerkiksi hallituksen vaihtuessa on kutsuttu uusi työministeri keskustelemaan tuoreen hallituksen työpolitiikkaa koskevista linjauksista.

Yhdistys poikkeaa jossain määrin perinteisistä tieteellisistä yhdistyksistä kaksoistavoitteensa ja tiedetaustansa erityisyyden vuoksi. Ensinnäkin yhdistyksen tavoitteena on tutkimuksen edistämisen lisäksi yhteiskunnallisen keskustelun virittäminen ja tutkimustiedon välittäminen työelämän kehittämiseen. Jäseniä ovat tutkijoiden lisäksi työelämän kysymysten parissa työskentelevät asiantuntijat ja asiasta kiinnostuneet henkilöt. Toiseksi yhdistyksen vaalima työelämän tutkimus on luonteeltaan monitieteistä, mikä omalta osaltaan kokoaa osallistujia useilta työelämän tutkimusta toteuttavilta tieteenaloilta.

Tieteellisen toiminnan vahvistuminen

Yhdistys on vahvistunut ja kasvanut tieteellisen toiminnan saralla, mikä on liittynyt useiden puheenjohtaja- ja päätoimittajakausien aika-

na syntyneisiin aloitteisiin ja olemassa olevien käytäntöjen kehittämiseen, toisin sanoen uusiin avauksiin ja jatkuvuuksiin. Yhdistys osallistuu pohjoismaisen konferenssitoiminnan organisoimiseen, suunnitteluun ja tiedotukseen sekä Nordic Journal of Working Life Studies -lehden toimittamiseen ja sen rahoituspohjan vahvistamiseen. Pohjoismainen yhteistyö on ylipäätään ollut yhdistyksen olemassaolon ajan luonteva kansainvälinen toimintatapa: pohjoismainen malli on antanut yhteisiä lähtökohtia vuorovaikutukselle työelämän tutkimuksessa, vaikka yhdenmukaisen mallin olemassaolosta nykyisin myös kiistellään. Alueen eri maissa sovelletut politiikat ja institutionaaliset järjestelmät ovat kehittyneet osin eri suuntiin, mutta arvomaailmassa on silti nähtävissä samankaltaisuutta.

Yhdistyksen tieteellisen toiminnan vahvistumisen taustalla on akateemisen toiminnan systematisoituminen ja yhdenmukaistuminen. Tämän myötä yhdistystenkin toimintaa ohjaavat aikaisempaa selkeämmin institutionaaliset säännöt ja arjen käytännöt. Esimerkiksi Työelämän tutkimus -lehteen ja kansainväliseen toimintaan saadaan rahoitusta Tieteellisten seurojen valtuuskunnalta, joka asettaa rahoitukselle kansainvälisesti jaettuun tieteellisen toiminnan ehtoja. Tutkimuksellista otetta vahvistaa myös työelämän käytäntöjen nojautuminen aikaisempaa selvemmin tutkimustietoon erityisesti suunnittelu- ja hallintosektoreilla. Yleinen koulutustaso on nousut ja akateemisesti meritoituneita työelämän asiantuntijoita toimii yhä enemmän hallinnossa ja suunnittelussa. Myös tutkimustapaisuus työelämän käytännöissä on lisännyt kiinnostusta yhdistyksen tutkimukselliseen toimintaan. Tutkimustapaisuus ilmenee esimerkiksi poliittisten päätösten implementoinnin ja vaikutusten arvioinneissa, politiikkaohjelmien nojaamisessa selvitys- ja tutkimustietoon ja vuoropuhelussa tutkijoiden ja hallinnon kesken. Vaikka poliittiset päätökset eivät suoraan perustu tutkimustietoon, tutkimustiedolla voidaan arvioida olevan pitkäjänteistä vaikuttavuutta työelämän kentällä.

Työelämän tutkimus -lehti on yhdistyksen alkuajoista lähtien noudattanut yhdistyksen tavoitteita ja toimintamalleja monitieteisenä tutkimustiedon tarjoajana ja tieteellisten artikkelien tuottajana sekä tutkimuksen ja käytännön rajapinnassa toimivana keskustelutajana. Lehden teemoja ovat olleet erityisesti työmarkkinakysymykset, työelämän kehittämiseen liittyvät aihealueet, tasa-arvo, johtaminen, maahanmuutto sekä teknologian ja työn tarkastelu. Ajalliset kerrostumat näkyvät teemojen ja käsitteiden muotoilussa muun muassa seuraavasti: työn, tiedon ja teknologian alueen tutkimuksessa teemana oli 1990-luvun ja 2000-luvun taitteessa tietoyhteiskunta ja nykypäivään tultaessa työ ja digitalisaatio sekä sen monet alateemat kuten hyvinvointiteknologia hoivatyössä ja robotiikka työntekijöiden työn korvaajana. Lehden artikkelit ovat useimmiten käsitelleet ajankohtaisteemoja, mutta myös klassisia tutkimuskysymyksiä kuten yhteiskunnan rakenteita ja valtaa.

Lehden tieteellinen toimintamalli on systematisoitunut monin tavoin: vertaisarvioinnin tunnus, lehden yleisilme, systemaattinen kehittäminen ja tiedekirjastoissa käytettäviin kansainvälisiin tietokantoihin akkreditoituminen ovat askel askeleelta ammattimaistaneet ja nostaneet lehden tasoa. Monitieteisyyttä on otettu haltuun toimituskunnan jäsenten valinnassa ja tiedotuksessa.

Yhdistyksen ja lehden työelämän kehittämistä palvelevan toiminnan ja tieteellisen orientaation välillä on myönteistä vuorovaikutusta, mutta myös jännitteitä. Myönteinen vuorovaikutus on selvimmän näkyvillä yhdistyksen yksin tai yhdessä muiden tahojen kanssa järjestämien tilaisuuksien luonteessa, jossa yhdistyvät tutkimuspohjainen tieto ja hallinnon sekä käytännön asiantuntijoiden näkemykset.

Jännitteet näkyvät selvemmin lehden toiminnassa. Tieteelliseen kirjoittamiseen kuuluu erityisiä toiminnan malleja ja käytäntöjä, kuten tutkimusalueen kattava jäsentäminen, artikkeleiden tyyli, argumentointi sekä erilaisen tutkimusperustaisten näkökulmien tuo-

minen mukaan tarkasteluun. Ne myös erottavat tutkimuksellisen otteen ns. käytännön asiantuntijatyöstä, vaikka tämä rajapinta onkin liudentunut edellä jo kuvailuilla tavoilla. Yliopistojen tutkimusmenetelmien opetuksessa painotetaan, että tieteellisen julkaisemisen erityisyyteen kuuluu tutkimustulosten erottaminen niihin liittyvistä mielipiteistä ja toimintasuosituksista. Toimintasuositukset perustuvat tutkimustulosten arvottamiseen ja valintoihin, mikä vie niitä pois objektiivisuuteen pyrkivästä tutkimuksellisesta otteesta.

Työelämän tutkimuksessa tämä raja ei ole yksiselitteinen. Työelämän tutkimus -lehdessä vain ohuesti tutkimuksellisia ja pääosin mielipiteisiin perustuvia artikkeleita ei julkaista, mutta tutkimusperustaiset ja kehittämisorientoituneet käsikirjoitukset otetaan käsiteltäväksi. Työelämän tutkimuksessa teorian ja empirian ja toisaalta tutkimusperustaisten tulkintojen tekeminen eivät ole selkeästi erotettavissa toisistaan. Tutkimusalueella teorit kehittyvät yhdessä empirian kanssa: empiria testaa teorian toimivuutta ja teorian sekä empiriaan perustuvan analyysin vuoro-

vaikutuksen seurauksena teorioita kehitellään edelleen. Jotkut työelämän tutkimusaiheista, esimerkiksi hoivatyön teknologiat, ulottuvat useille tutkimusalueille. Tällöin käsitteellinen kehys kootaan useista teoreettisista lähestymistavoista. Tutkimusprosessissa näitä lähestymistapoja yhdistää selkeimmin itse tutkimuskohde eli elävä työelämä. Tutkimuksen tekemistä muokkaa valintojen tekemisen prosessi, jota muotoilevat resurssit ja näkemykset näiden valintojen relevanssista. Analyysin tulokset johdattavat tutkijaa lähelle sitä, miten asioiden tulisi olla.

Tieteen ja käytännön yhdistämisen toteutukseen ei siis ole yksiselitteistä ohjeistusta työelämän tutkimuksen kentällä. Jokaisen tutkimuksen ja sen julkistuksen kohdalla joudutaan punnitsemaan tieteen ja käytännön rajapinnan kysymykset erikseen. Yleisenä ohjeena tutkimuksen eettisyys ja avoin keskustelu ovat oikeastaan selkein yleispätevä ohjeistus työelämän tutkijoille.

Arja Haapakorpi